

JU
Kalle Larsson

Nyhetsbrev för överförmyndare Sommaren 2023

Hej,

Här kommer ett nyhetsbrev för överförmyndare där vi försökt summera olika rättsfall och förtydliganden från JO, förmedla aktuell information och annat till Er med intresse för överförmyndarfrågor. Om du som läsare har tips på något vi borde förmedla till fler, hör gärna av Er.

Rättsfall och domar

Begränsat godmanskap vid framtidsfullmakt med jäv

En framtidsfullmakt hade tagits i bruk av dottern till huvudmannen. Sonen till huvudmannen ansökte dock om godmanskap då han menade att systemen var olämplig att hantera deras pappas angelägenheter, att det fanns intressekonflikter kring såväl dödsboet efter deras mamma samt hur gården skulle skötas. Tingsrätten anordnade godmanskap då det fanns uppgifter om brister i utövandet av framtidsfullmakten och det fanns behov av en utomstående god man. Hovrätten beslutade att ett begränsat godmanskap var nödvändigt då det fanns jäv för framtidsfullmaktshavaren avseende dödsboet efter huvudmannens maka (intressekonflikt) samt avseende fastigheten där framtidsfullmaktshavaren tog del av EU-bidrag och att hon också hyrde stallplatser på gården varmed det fanns intressekonflikt gällande fastigheten. Hovrätten konstaterar att frågan om jäv ska bedömas objektivt, om det kan uppfattas finnas jäv eller att fullmaktshavaren kan agera för egen vinning.

Svea hovrätt, mål Ä 700-23, meddelad 2023-06-07.

Fullt förvaltarenskap nödvändigt när anhörig inte tog ansvar

Tingsrätten beslutade att förvaltarenskapet skulle upphöra avseende *sörja för person*. Överförmyndaren överklagade tingsrättens beslut och yrkade att ansökan om upphörande av förvaltarenskap skulle avslås i sin helhet då endast ”fullt” förvaltarenskap motsvarade den enskildes hjälpbehov. Den hjälp som sonen hade utlovat för den enskilde, varmed förvaltarenskapet i

denna del kunde upphöra, hade uteblivit. Sonen hade inte besökt boendet eller på annat sätt hjälpt den enskilde. Hovrätten konstaterar att den enskilde har ett omfattande hjälpbehov, att den enskildes somatiska tillstånd kan försämrats om de anhöriga ska sörja för den enskildes person samt förvaltarskapet som helhet ska kvarstå.

Göta hovrätt, mål Ä 4784-22, meddelad 2023-06-07.

God man entledigad – intressekonflikt m.m.

En god man tillika mamma och personlig assistent till den enskilde entledigades av överförmyndaren. Tingsrätten avslog överklagandet. Hovrätten konstaterar att omständigheten att den gode mannen har sin inkomst från att arbeta som personlig assistent åt sin dotter kan innebära en viss risk att sätta sina egna intressen framför huvudmannens intressen. Risker får dock inte vara ogrundade. I detta fall har den gode mannen agerat på ett sätt som satt hennes och familjens inkomst före huvudmannens behov av att t.ex. flytta till ett eget boende eller till en gruppboende. Även samarbetssvårigheterna mellan den tidigare gode mannen och andra aktörer som huvudmannen är beroende av påverkar bedömningen. Mamman tillika tidigare god man har insikt och erfarenhet av huvudmannens behov. Dessa fördelar väger dock inte över de risker och intressekonflikter som finns med dessa dubbla roller varmed överklagandet avslogs.

Göta hovrätt, mål nr Ä 4569-22, meddelad 2023-04-18.

Fullt förvaltningskap vid demens och allvarlig missbruksproblematik

Tingsrätten avslog ansökan om fullt förvaltningskap och anordnade istället ett fullt godmanskap för den enskilde. Beslutet överklagades och det anfördes att förvaltningskap var nödvändigt för att förhindra att den enskildes medel gick till alkohol istället för till att betala hyra med mera. Medel saknades till boende och mediciner. Den gode mannen anförde att den enskilde kommer genomföra fler för honom skadliga rättshandlingar varmed ett godmanskap inte skulle fungera utan stora svårigheter. Fullt förvaltningskap anordnades av hovrätten.

Göta hovrätt, mål nr Ä 1192-23, meddelad 2023-05-15.

Motstridiga intressen med anhöriga och risk för intressekonflikt medför att son till den enskilde inte förordnades som god man

Tingsrätten anordnade fullt godmanskap för den enskilde och förordnade samtidigt en utomstående god man. Sonen till den enskilde överklagade tingsrättens beslut och begärde att själv få bli god man för sin pappa. Överförmyndaren och den gode mannen anförde att den enskilde kan ha utnyttjats av anhöriga, att den enskildes pengar kan ha använts till annat än

hans egna kostnader. Hovrätten konstaterar att en god man inte ska ha intressen motsatta den enskildes (prop. 1987/88:124 s. 173) varmed risk för motsatta intressen ska undvikas. Oaktat huvudmannens önskemål att ha en anhörig som god man, bedömer hovrätten att en utomstående god man behövs utifrån att motstridiga intressen kan föreligga.

Göta hovrätt, mål nr Ä 776-23, meddelad 2023-05-15.

Fullt förvaltarskap nödvändigt när medel saknades till hyra och mediciner medans någon närstående använde betalkort utomlands

Tingsrätten anordnade fullt förvaltarskap med anledning av att sociala myndigheter anfört att det saknades medel till såväl hyra och mediciner trots en hyfsad inkomst. Anhöriga hade lovat att reglera skulder så att den enskilde inte längre skulle vara portad på apotek. Den biträdande juristen överklagade tingsrättens beslut till hovrätten och yrkade att förvaltarskapet skulle begränsas till endast förvalta egendom samt att övrigt hjälpbehov kunde tillgodoses på något (odefinierat) mindre ingripande sätt. Under skriftväxlingen i hovrätten kunde förvaltaren konstatera att någon närstående till huvudmannen nyttjade huvudmannens betalkort på bl.a. krogbesök utomlands och annat som onekligen inte tillhörde en dement dams ordinarie levnadsmönster. Hovrätten instämde i tingsrätten bedömning och konstaterade att hjälpbehovet inte kunde tillgodoses på något mindre ingripande sätt än med ett fullt förvaltarskap.

Svea hovrätt, mål nr Ä 1918-23, meddelad 2023-05-17.

Anhörigbehörighet inte brukbar då den enskildes tillstånd fanns innan 18-års dagen

Tingsrätten anordnade fullt godmanskap för den enskilde. Mamman till den enskilde överklagade till hovrätten och yrkade att godmanskapet skulle begränsas till att bara omfatta förvalta egendom. Mamman menade att hon skulle ombesörja övriga delar själv såsom mamma och anhörigvårdare. Överförmyndaren motsatte sig ändring av tingsrättens beslut då den enskildes hjälpbehov inte kunde tillgodoses på mindre ingripande sätt. Hovrätten konstaterar att den enskildes hälsotillstånd fanns redan innan huvudmannen fyllt 18 år varmed behörighetsreglerna i 17 kap. FB inte går att tillämpa. Överklagan avslogs och godmanskapet bestod i alla tre delar.

Hovrätten för västra Sverige, mål nr Ä 3170-23, meddelad 2023-05-29.

Granne bedömdes vara närstående

Tingsrätten anordnade godmanskap. Huvudmannen överklagade beslutet med stöd av en granne. Det framkom att aktuell granne till huvudmannen hade hjälpt hen under många år med såväl post, ekonomi, sköta huset med mera. En fullmakt ter sig ha använts. Hovrätten har bedömt att huvudmannen och grannen är att se såsom en nära vän och har givit huvudmannen trygghet. Då grannen förväntas ha en uppfattning om behov av godmanskap utifrån given situation, borde tingsrätten ha givit grannen en möjlighet att yttra sig över ansökan att anordna godmanskap, med beaktande av att det saknades egna barn eller andra nära släktingar. Förfarandet utgör grovt rättegångsfel varmed tingsrättens beslut att anordna godmanskap undanröjdes och målet återförvisades till tingsrätten för fortsatt behandling.

Göta hovrätt, mål nr Ä 1134-23, meddelad 2023-05-15.

Godmanskap upphörde utifrån långvarig vistelse utomlands och begränsade möjligheter att utföra uppdraget

Tingsrätten jämkade godmanskapat att inte längre omfatta *sörja för person*. Överförmyndaren överklagade tingsrättens beslut. Huvudmannen hade flyttat till Australien och planerade att bo utomlands under 1-2 år. På den enskildes folkbokföringsadress hade en annan familj flyttat in. Enligt den gode mannen hade den enskilde inte längre någon bostad i Sverige och huvudmannen hade redan varit bosatt i utlandet i över ett år varmed godmanskapat knappt kunde utföras till någon del.

Hovrätten beslutade att godmanskapat skulle upphöra helt då det är anhöriga som redan under en längre period har ombesörjt den enskildes hjälpbehov, samt att det i Sverige inte finns några angelägenheter som kräver den gode mannens insatser. Behov av godmanskapat saknas.

Göta hovrätt, mål nr Ä 1264-23, meddelad 2023-06-14.

Upprepade samarbetssvårigheter med flera olika gode män - verkligt samtycke till godmanskapat saknas

Överförmyndaren ansökte om att godmanskapat skulle upphöra då såväl senaste god man och de två tidigare gode männen har anfört samarbetssvårigheter med huvudmannen. Att huvudmannen inte samtyckte till godmanskapat i verklig mening. Den enskilde motsatte sig upphörande och menade att de som tidigare varit förordnade som gode män inte har tillgodosett hans specifika hjälpbehov.

Tingsrätten konstaterade att det funnits stora samarbetssvårigheter mellan huvudman och de tre olika ställföreträdarna varmed ett godmanskapat blivit verkningslöst. Med beaktande av att det inte verkar grunda sig på vem som

förordnas som god man bedömde tingsrätten att ett verkligt samtycke inte anses föreligga till godmanskap. Hovrätten anslöt sig till tingsrättens bedömning.

Hovrätten över Skåne och Blekinge, mål nr Ä 1781-23, meddelad 2023-05-29.

Huvudmannens egna rättshandlingar och bristande samarbete medförde att godmanskap upphörde

Överförmyndaren ansökte om att godmanskapet skulle upphöra då det saknas faktiskt hjälpbehov men också att det saknas ett reellt samtycke till godmanskap. Tingsrätten gick på överförmyndarens linje och huvudmannen överklagade tingsrättens beslut till hovrätten.

Hovrätten konstaterar att den enskilde vidtagit flera olika rättshandlingar utan hänsyn till godmanskapet. Trots uppgjorda avbetalningsplaner har vissa skulder betalats med följd att andra utgifter saknat täckning. Den enskilde har tagit privata lån och reglerat skulder med medel som god man reserverat för andra kommande utgifter. Elstödet flyttade huvudmannen till ett konto som god man inte disponerade. Sammantaget bedömde hovrätten att det, trots ett tidigare byte av god man, saknas reellt samtycke till godmanskap. Det framstår inte ändamålsenligt med ett godmanskap varmed eventuellt hjälpbehov kan tillgodoses inom ramen för mindre ingripande åtgärder.

Gotha hovrätt, mål nr Ä 1527-23, meddelad 2023-06-21.

Godmanskap inte skäl att nedsätta återkrav för bostadstillägg

I samband med ett byte av god man 2018 upptäckte den nya gode mannen att huvudmannen 2014 flyttat till en annan bostad utan att anmäla saken till Försäkringskassan utifrån beviljat bostadstillägg. Försäkringskassan riktade krav om återbetalning av felaktigt utbetalat bostadstillägg om 196 209 kronor. Därefter beviljade Försäkringskassan eftergift med 98 104 kronor då all kommunikation skett till den gode mannen och det var uppenbart att huvudmannen agerat i god tro. Saken överklagades av det Allmänna ombudet och den gode mannen. Högsta förvaltningsdomstolen bedömer att fråga om att anmäla ändrade bostadsförhållanden åligger den gode mannen. Huvudmannens svårigheter kompenseras av att ha en förordnad god man. Huvudmannens bristande insikt utgör inte skäl för eftergift. Överklagan avslogs varmed hela det felaktigt utbetalade bostadstillägget ska återbetalas.

Högsta förvaltningsdomstolen, mål nr 3257-21, meddelad 2023-03-24.

Handlingar från akt lämnas inte ut till ombud eller eventuell sambo

Ett ombud inkom med begäran att få ta del av handlingar i en persons akt. Fullmakten var undertecknad av huvudmannen samt en person som ansåg sig vara sambo med huvudmannen. Överförmyndaren avslög begäran då det inte kunde uteslutas att huvudmannen kunde lida skada eller men, att det inte kunde styrkas att ombudet agerade å huvudmannens vägnar samt att det inte var styrkt att den andra personen omfattades av undantaget i 16 kap. 7 § FB. Kammarrätten bedömde att fullmakten inte ger ombudet rätt att begära ut handlingar som rör förvaltarskapet varmed sekretessen inte har hävts enligt 12 kap. 2 § OSL. Gällande det påstådda samboförhållandet konstaterar kammarrätten att folkbokföringen förvisso inte alltid ensamt avgör om två personer lever i ett samboförhållande. Varken folkbokföringen eller övriga uppgifter som framkommit styrker att personen är sambo med huvudmannen såsom i att ha ett gemensamt hushåll och leva i ett parförhållande. Hen har således inte visat sig vara sambo med huvudmannen varmed handlingar inte kan erhållas med stöd av 32 kap. 5 § OSL.

Kammarrätten i Sundsvall, mål nr 841-23, meddelad 2023-05-29.

Framtidsfullmaktshavare fick inte del av alla handlingar i avskrivet ärende om godmanskap

En framtidsfullmaktshavare begärde att få ta del av alla handlingar i ett ärende som hade avskrivits gällande anordnande av godmanskap. Överförmyndaren lämnade ut vissa handlingar, andra i maskerat skick och vissa lämnades inte ut alls till framtidsfullmaktshavaren tillika son till huvudman. Beslutet att inte lämna ut alla handlingar överklagades. Kammarrätten konstaterar att aktuella uppgifter omfattas av sekretess enligt 32 kap. 4 § OSL. Då det inte anordnats något godmanskap aktualiseras inte heller 16 kap. 7 § FB. Kammarrätten ser inte heller att framtidsfullmaktshavaren behöver uppgifterna för att bevaka framtidsfullmaktsgivarens intressen. Överklagan avslogs.

Kammarrätten i Göteborg, mål nr 3312-23, meddelad 2023-06-19.

JO riktar kritik mot överförmyndare och Kammarkollegiet

En tidigare god man för en bortavarande enligt 11 kap. 3 § FB hade stora svårigheter att få ut sitt arvode i ett ärende med såväl invecklad arvsrätt och internationell anknytning. Såväl Överförmyndaren som Kammarkollegiet verkar ha bollat ansvaret för frågan mellan sig och det finns brister i såväl diarieföring, kommunikation mellan handläggare och åtgärder (företagna eller uteblivna) i ärendet. JO bedömer att respektive myndighet har agerat i strid med gällande rätt på flera punkter. JO påtalar vikten av tydlig och bra kommunikation såväl internt som externt samt att myndigheter ska

samverka för att hjälpa den enskilde. Den gode mannen har väntat orimligt lång tid på att få ut sitt arvode till följd av de båda myndigheternas utdragna handläggning.

Justitieombudsmannen, dnr 1777-2021 och 6612-2021, meddelad 2023-06-21.

JO konstaterar att lagstöd saknas att förelägga överförmyndare att inhämta utredning vid upphörande

JO har genomfört en inspektion av en överförmyndarverksamhet. Det generella intrycket är att verksamheten fungerar väl.

Under inspektionen har överförmyndaren lyft frågan om att rätten förelägger överförmyndaren att inhämta utredning (t.ex. läkarintyg) vid upphörande av förvaltare. JO konstaterar det saknas reglering i lagstiftningen gällande inhämtande av läkarintyg vid upphörande. 11 kap. 17 § 2 st och 11 kap. 17 a § FB gäller vid anordnande. Frågan avslutas med att ”jag kan få anledning att återkomma i frågan”.

Justitieombudsmannen, dnr 2868-2023, meddelad 2023-06-28.

Övrigt

Möjlighet till digitalt utdrag från belastningsregistret

Polismyndigheten har påbörjat arbetet att skicka utdrag från belastningsregistret digitalt samt inför en möjlighet att kontrollera ett utdrags äkthet digitalt. De verksamheter som från september 2023 kan hanteras digitalt är;

- Arbete i skola och förskola.
- Arbete på HVB-hem.
- Arbete med barn med funktionsnedsättning (LSS).
- Arbete eller uppdrag i föreningsverksamhet, t.ex. idrotts- eller fritidsföreningar, där man kommer i kontakt med barn och ungdomar.
- Arbete med försäkringsdistribution.

De digitala utdragen kan också verifieras genom Polismyndighetens nya tjänst. Läs mer om nuvarande och kommande digitala tjänster här:

[Belastningsregistret - begära utdrag | Polismyndigheten \(polisen.se\)](#)

Kommentar: SKR har efterfrågat att även överförmyndare ska kunna nyttja digitala utdrag från belastningsregistret men inväntar återkoppling om eller när det kan komma att ske.

Remiss om europeiskt företrädarintyg och nationella register m.m.

Regeringen har skickat EU-kommissionens förslag till förordning och radsbeslut om skydd för utsatta vuxna, på remiss. Förslaget gäller det som i Sverige har sin motsvarighet inom överförmyndarverksamheten och reglerat främst av föräldrabalken. Ställföreträdare (förordnade) för vuxna personer som har nedsatt eller bristande förmåga att försvara sina intressen.

Det föreslås bland annat en centralmyndighet i varje medlemsstat som i sin tur ska främja digital kommunikation med andra inblandade myndigheter/aktörer. Ett europeiskt företrädarintyg föreslås och en rad andra åtgärder som liknar förslagen i vissa delar från SOU 2021:36. Förslagen innebär i huvudsak fördelar för överförmyndarverksamheten och särskilt för ställföreträdare som annars har svårigheter att rättshandla i andra länder. Förslaget har också vissa brister.

Förslaget och remissinstanser finns att läsa här:

<https://www.regeringen.se/remisser/2023/07/remiss-av-eu-kommissionens-forslag-till-forordning-och-radsbeslut-om-skydd-for-utsatta-vuxna/>

SKR inbjuder till en remisskonferens för såväl remissinstanser och andra intresserade, 19/9 14:00-15:30, se länk nedan.

Öppen konsultation från SIMPT

Svenska institutet mot penningtvätt har en öppen konsultation kring olika vägledningar som pågår till och med 15 september 2023. Det finns bland annat rekommendationer kring kundkännedom med mera. SKR har i tidigare vägledningar fått gehör för att en god man för bortavarande bör kunna uppge tillräcklig kundkännedom för att kunna utföra uppdraget i förhållande till bank.

<https://www.simpt.se/oepfen-konsultation/>

SKR uppmanar regeringen att modernisera reglerna kring ställföreträdarskap

SKR:s styrelse har skickat en skrivelse till regeringen där vi önskar svar på när SOU 2021:36 med tillhörande remissvar kan gå vidare i lagstiftningsprocessen.

”Även om det inte är åtgärder av det slaget som får mest uppmärksamhet i debatten, så är det ändå åtgärder som innebär avgörande förbättringar för barn och vuxna i särskilt utsatta situationer, säger Anders Henriksson, ordförande för Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).”

[Läs SKR:s skrivelse till regeringen](#)

Kommande kurser och webbsändningar

- 15 september Zoomsändning: [aktuellt för överförmyndare](#).
- 19 september [Remisskonferens om förslag gällande europeiskt företrädarintyg m.m.](#)
- 17 oktober [Socialrättsliga nyheter](#)
- 18 oktober [Kurs: Arv & dödsbo för överförmyndare](#)
- 20-21 november [Grundkurs nya inom överförmyndarområdet](#)
- 6 december [Fördjupande arvsrättsligt seminarium för överförmyndare](#)
- 15 december Zoomsändning: [aktuellt för överförmyndare](#).
- 10 januari [Grundkurs granskning & arvodering för överförmyndare](#).

Ytterligare arrangemang planeras för vintern 2023/2024. Besök gärna SKR:s webbplats med information om evenemang för att se aktuellt utbud.

Har du önskemål? Maila till Kontaktcenter på info@skr.se

SKR:s juridiska rådgivning sker främst genom info@skr.se alternativt till respektive sakkunnig på ordinarie telefontid. Undertecknad har telefontid vardagar 13:00-15:00.

Kalle Larsson

Instagram: @ofKalle